

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΙΣ «ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ»

ΘΕΜΑ: «Η ΣΤΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ»

Επιβλέπων καθηγητής: Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος

Φοιτητής: Ηλιού Μαρία Ελένη

Α.Μ: 1340200300133

Τηλέφωνο: 694-8892953

ΑΘΗΝΑ, 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

§ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4-5
§ 2. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ	
2.1 Ορισμός δικαιώματος.....	6-7
2.2 Ορισμός συνταγματικού δικαιώματος.....	7
2.3 Αντικείμενο- Περιεχόμενο συνταγματικού Δικαιώματος.....	8-9
§ 3. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....	9-10
§ 4. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ.....	11-12
§ 5. ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ (ΣΥΡΡΟΗ).....	13
§ 6. ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	
6.1 Ορισμός έννοιας σύγκρουσης δικαιωμάτων.....	14-16
6.2 Διακρίσεις έννοιας σύγκρουσης δικαιωμάτων	

6.2.α Σύγκρουση δικαιωμάτων υπό νομική έννοια.....	16
6.2.β Πραγματική σύγκρουση δικαιωμάτων.....	17
6.3 Διαπροσωπική ενέργεια και σύγκρουση δικαιωμάτων.....	17-18
6.4 Πλαστότητα νομικής σύγκρουσης.....	18-20
§ 7. ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....	20
7.1 Πρακτική εναρμόνιση.....	21-22
7.2 Αρχή αναλογικότητας.....	22-23
§ 8. ΣΤΑΘΜΙΣΗ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ.....	24
8.1 Κριτική μεθόδου στάθμισης των συμφερόντων.....	24-28
8.2 Απόφαση Lüth.....	28-31
8.3 Απόφαση Blinkfeuer.....	31-33
8.4 Ομοιότητες και διαφορές μεταξύ της υπόθεσης Lüth και Blinkfeuer.....	34-35
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	36
SUMMARY.....	37
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	38-40

§ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία καταπιάνεται με το θέμα της στάθμισης των συμφερόντων που έχει απασχολήσει επί μακρόν τη νομική επιστήμη, κυρίως λόγω της αποδοχής ή μη της θεωρίας της σύγκρουσης των συνταγματικών δικαιωμάτων. Αν απορρίψουμε τη νομική σύγκρουση των δικαιωμάτων τότε η μέθοδος της στάθμισης των συμφερόντων μας είναι άχρηστη. Ακόμα όμως κι αν δεχτούμε ότι μπορεί να υπάρξει σύγκρουση μεταξύ νόμιμα ασκούμενων συνταγματικών δικαιωμάτων η μέθοδος στάθμισης συμφερόντων εμφανίζεται προβληματική. Θα προσπαθήσουμε λοιπόν να αναλύσουμε αυτή τη μέθοδο και να αναδείξουμε ίσως, τα αδύναμα σημεία της.

Ξεκινώντας από τον ορισμό του συνταγματικού δικαιώματος, την έννοια της προσβολής των συνταγματικών δικαιωμάτων και τις οριοθετήσεις αυτών θα καταλήξουμε στη σύγκρουση των δικαιωμάτων και τις μεθόδους άρσης της σύγκρουσης αυτής στις οποίες ανήκει και η στάθμιση των συμφερόντων. Για την αρτιότητα και πληρότητα της εργασίας,

κρίνεται απαραίτητη η ανάλυση και ο σχολιασμός αποφάσεων του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου.

§ 2: ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

2.1: ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Αν και στην καθημερινή μας ζωή χρησιμοποιούμε συχνά τη λέξη «δικαίωμα», είναι δύσκολο να διατυπώσουμε τον ακριβή ορισμό αυτού. Θα μπορούσαμε ωστόσο να χρησιμοποιήσουμε έναν γενικό ορισμό όπως διαμορφώθηκε με την συνένωση των ορισμών που διατύπωσαν δύο μεγάλοι θεωρητικοί. Αυτός είναι ο εξής: Δικαίωμα είναι η από το δίκαιο στα πρόσωπα εξουσία για την ικανοποίηση συμφέροντος¹. Πρόκειται λοιπόν για μια εξουσία που παρέχεται στο πρόσωπο πάνω στο άτομό του (αυτοπροσδιορισμός) ή πάνω στα πράγματα (ιδιοκτησία). Η εξουσία όμως πάνω στα τελευταία δεν επιτρέπεται να οδηγεί στην κυριαρχία πάνω σε άλλους ανθρώπους. Οδηγούμεστε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι

---

¹ Ο Regelsberger συνένωσε τους ορισμούς που διατύπωσαν οι Windscheid και Jehrting και όρισε το δικαίωμα ως εξής: «Δικαίωμα είναι η εξουσία που απονέμεται από το δίκαιο για την ικανοποίηση συμφέροντος».

τα δικαιώματα είναι «προσωπικά», δικαιώματα του ανθρώπου στο άτομό του.

2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Συνταγματικά δικαιώματα είναι τα παρεχόμενα στα άτομα και ως μέλη του κοινωνικού συνόλου θεμελιώδη², πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, τα οποία αποτελούν τις κατά την αντίληψη του συντακτικού νομοθέτη βασικές εξειδικεύσεις της ανθρώπινης αξίας. Το συνταγματικό δικαίωμα διακρίνεται από τα δικαιώματα του κοινού δικαίου λόγω της συνταγματικής αναγνώρισής του. Επειδή ακριβώς το συνταγματικό δικαίωμα παρέχεται απ' ευθείας από το Σύνταγμα δεν μπορεί να καταργηθεί ή να τροποποιηθεί με την συνήθη διαδικασία. Για τον λόγο αυτό παρέχει στους πολίτες περισσότερες εγγυήσεις.

---

² Εκτός από τον όρο «θεμελιώδη δικαιώματα» χρησιμοποιούνται διεθνώς και οι όροι ατομικά δικαιώματα, ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και ατομικές, ανθρώπινες, ή συνταγματικές ελευθερίες.

2.3 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ- ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Αντικείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων είναι η προστασία βασικών εκφάνσεων της ανθρώπινης ζωής και για αυτό τον λόγο χαρακτηρίζονται θεμελιώδη δικαιώματα (Grundrechte). Τα θεμελιώδη δικαιώματα διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: την αποθετική, την θετική και την ενεργό κατάσταση του ατόμου. Αυτές αντιστοιχούν στις ατομικές ελευθερίες, τις αξιώσεις κρατικών παροχών και τα πολιτικά δικαιώματα³.

Το περιεχόμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων διακρίνεται σε : α) αμυντικό όταν στρέφεται κατά της κρατικής αλλά και ιδιωτικής εξουσίας, β)προστατευτικό το οποίο στρέφεται μόνο προς το κράτος και αξιώνει την παροχή βοήθειας για απόκρουση απειλών προερχόμενων από επιθετικές ενέργειες των συνανθρώπων. Δεν αναγνωρίζεται στην ελληνική έννομη τάξη προστατευτική διαπροσωπική ενέργεια. Το

---

³ Βλ. Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2005, σελ. 67

Σύνταγμα δηλαδή υποχρεώνει τους ανθρώπους να σέβονται, όχι όμως και να προστατεύουν τα δικαιώματα των άλλων και γ)εξασφαλιστικό το οποίο στρέφεται επίσης αποκλειστικά προς το κράτος και αξιώνει την παροχή των υλικών μέσων και υπηρεσιών που είναι απαραίτητα για την άσκηση του δικαιώματος.

§ 3. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Οριοθέτηση είναι ο με διατάξεις δικαίου καθορισμός του γενικού περιεχομένου, προσδιορισμός των ανωτάτων ορίων άσκησης του δικαιώματος. Οι οριοθετήσεις αποτελούν κανόνες δικαίου, που καθορίζουν τα άκρα όρια της νόμιμης άσκησης. Η υπέρβαση της οριοθέτησης συνιστά παράβαση και συνεπάγεται ως κύρωση, περιορισμούς ή και απώλεια δικαιώματος. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των οριοθετήσεων είναι η καθολικότητά τους. Εφαρμόζονται δηλαδή σε όλα τα συνταγματικά δικαιώματα.

Οι βασικές οριοθετικές ρήτρες είναι τρεις: α) η ρήτρα της συνταγματικής νομιμότητας. Σύμφωνα με την ρήτρα αυτή η γενική δράση όλων των ιδιωτών και κρατικών οργάνων, πρέπει να είναι σύμφωνη με το Σύνταγμα και με τους σύμφωνους προς αυτό νόμους, β) η ρήτρα της κοινωνικότητας σύμφωνα με την οποία το άτομο κατά τη δράση του οφείλει να σέβεται τα συνταγματικά δικαιώματα των άλλων. Η ρήτρα όμως αυτή αναλύεται και σε ένα ακόμα σκέλος που αφορά το γενικό συμφέρον. Κατά το Σύνταγμα το γενικό συμφέρον τίθεται ως όριο, μόνο εφόσον πρόκειται για την άσκηση οικονομικών δικαιωμάτων⁴ και τέλος γ) η ρήτρα χρηστότητας στην οποία περιλαμβάνονται ο σεβασμός των χρηστών ηθών, η τήρηση της καλής πίστης και η απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος⁵.

---

⁴ Βλ. άρθρο 106 και 17 Σ.

⁵ Βλ. άρθρο 25§3 Σ.

§ 4. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Δεσμεύσεις με την ευρεία έννοια, είναι οι κάθε είδους επιβαρύνσεις που υφίστανται τα συνταγματικά δικαιώματα. Διακρίνονται σε φυσικές και ανθρωπογενείς.

Φυσικές είναι αυτές που προέρχονται από την φύση του πράγματος χωρίς να παρεμβάλλεται ανθρώπινη ενέργεια. Επομένως η προκαλούμενη δέσμευση δεν μπορεί να έχει τον νομικό χαρακτήρα απλού περιορισμού ή προσβολής.

Ανθρωπογενείς επεμβάσεις είναι οι κάθε είδους επιπτώσεις που υφίστανται τα συνταγματικά δικαιώματα από την δράση ιδιωτών ή κρατικών οργάνων. Πρόκειται για «επεμβάσεις», δηλαδή για ενέργεια άλλων και όχι του φορέα του δικαιώματος.

Οι βασικές μορφές δεσμεύσεων είναι οι εξής: οι απλές επιδράσεις, οι απλοί περιορισμοί και οι προσβολές των συνταγματικών δικαιωμάτων. Η διάκριση αυτή αναφέρεται σε κάθε είδους δράση δηλαδή όχι μόνο στη δράση ατόμων αλλά

και σε εκείνη του κράτους. Πρόκειται πάντα για ανθρωπογενείς επιδράσεις.

Οι απλές επιδράσεις είναι επιρροές, που ασκούνται από την νόμιμη άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στον ελεύθερο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό χώρο χωρίς να θίγουν τη νομική κατάσταση του φορέα. Μπορεί να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στα συνταγματικά δικαιώματα όμως δεν προσβάλλουν κατά νομική κυριολεξία.

Ο περιορισμός (με την ευρύτερη έννοια του όρου)είναι η κάθε συρρίκνωση του νόμιμου γενικού περιεχομένου του δικαιώματος που προκαλείται με ανθρώπινη ενέργεια. Ο περιορισμός διακρίνεται στον απλό περιορισμό και την προσβολή. Κοινό τους χαρακτηριστικό είναι ότι και οι δυο αποτελούν συρρίκνωση του προστατευτικού κύκλου του δικαιώματος με την διαφορά ότι ο απλός περιορισμός αποτελεί επιτρεπόμενη συρρίκνωση ενώ η προσβολή απαγορευμένη.

§ 5. ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΠΡΟΣΩΠΟΥ (ΣΥΡΡΟΗ)

Τα ατομικά δικαιώματα αφορούν διάφορες περιοχές της ανθρώπινης ζωής. Αναπόφευκτα, οι περιοχές αυτές εν μέρει αλληλοκαλύπτονται, ώστε το ίδιο περιστατικό να μπορεί να υπαχθεί σε κανόνες δικαίου που κατοχυρώνουν διάφορα ατομικά δικαιώματα⁶. Για συρροή λοιπόν, θεμελιωδών δικαιωμάτων γίνεται λόγος στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες μία και αυτή ανθρώπινη ενέργεια εμπίπτει στο περιεχόμενο και επομένως προστατεύεται από περισσότερες διατάξεις θεμελιωδών δικαιωμάτων⁷. Για την επίλυση της σύγκρουσης μεταξύ των δικαιωμάτων του ίδιου προσώπου, χρήσιμος εμφανίζεται ο κανόνας *lex specialis derogat legi generali*.

---

⁶ Βλ. Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2005, σελ. 128.

⁷ Βλ. Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ' - Ημίτομος Ι, 2005, σελ. 243

§ 6. ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

ΠΡΟΣΩΠΩΝ

6.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Τα Συντάγματα επιβάλλουν περιορισμούς στην άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων για την πρόληψη των καταχρήσεων, ώστε η άσκηση ατομικού δικαιώματος από ένα άτομο να μην δημιουργεί αφόρητη κατάσταση για τα άλλα μέλη της κοινωνίας. Η ελευθερία κάθε ατόμου αποτελεί το όριο έως το οποίο φτάνει εκείνη των άλλων, αφού το άτομο δεν ζει απομονωμένο, αλλά μέσα σε ένα σύνολο συνανθρώπων του που έχουν τα ίδια δικαιώματα με αυτό, ώστε να επιβάλλεται ο αμοιβαίος σεβασμός τους⁸. Ο σπουδαιότερος ίσως περιορισμός των ατομικών αλλά και των κοινωνικών δικαιωμάτων προέρχεται από την ανάγκη αμοιβαίας οριοθέτησης των βιοτικών σχέσεων που ρυθμίζουν, καθώς και ένταξής τους στο

---

⁸ Βλ. Γεωργόπουλος Κ., Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 12^η Έκδοση, 2001, σελ. 486

συνολικό πλαίσιο της συνταγματικής τάξης, κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η συστηματική και τελολογική ενότητα του Συντάγματος⁹. Έτσι πολλές φορές καθίσταται ανέφικτη η υλοποίηση κοινωνικού δικαιώματος χωρίς αντίστοιχο περιορισμό ενός ατομικού, όπως όταν το κράτος πρέπει να απαλλοτριώσει ιδιωτική έκταση, για να ανεγερθούν εκεί εργατικές κατοικίες¹⁰.

Τα δικαιώματα του ανθρώπου έχουν τόσο μεγάλη σημασία που κατά το άρθρο 25§1 τελούν υπό την εγγύηση του κράτους και όλα τα όργανα αυτού υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα λοιπόν δεσμεύουν τους φορείς της δημόσιας εξουσίας («κάθετη ενέργεια»). Η άσκηση των δικαιωμάτων μπορεί στην πράξη να περιοριστεί ή και να εμποδιστεί από φορείς δημόσιας αλλά και ιδιωτικής εξουσίας. Η σύγκρουση είναι συχνή αν γίνει δεκτή η τριτενέργεια των

---

⁹ Βλ. Ehmke, *Prinzipien der Verfassungsinterpretation*, 1963, σελ. 77επ.

¹⁰ Βλ. αρ 17§2 και 21§4.

δικαιωμάτων αυτών. Και αν ακόμα η άμεση τριτενέργεια δεν γίνει δεκτή η σύγκρουση λύεται από το ίδιο το Σύνταγμα¹¹.

6.2 ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΣΥΚΡΟΥΣΗΣ

6.2.Α ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΥΠΟ ΝΟΜΙΚΗ

ΕΝΝΟΙΑ

Νομική σύγκρουση δικαιωμάτων λοιπόν είναι η ταυτόχρονη αναγνώριση και νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων περισσότερων φορέων κατά τρόπο ώστε η νόμιμη άσκηση του δικαιώματος του ενός να περιορίζει την επίσης νόμιμη άσκηση του δικαιώματος του άλλου. Χαρακτηριστικό λοιπόν, της νομικής σύγκρουσης είναι η νόμιμη άσκηση των δικαιωμάτων από όλους τους φορείς. Η ιδιομορφία της, αλλά και η αντίθεσή της, βρίσκεται στο εξής: παρά το ότι η άσκηση όλων των δικαιωμάτων από όλους τους φορείς είναι νόμιμη, εντούτοις θίγεται κάποιο θεμελιώδες δικαίωμα.

---

¹¹Βλ. Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α', Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2005, σελ. 131.

6.2.B ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Πραγματική σύγκρουση είναι η αποδοκιμαζόμενη από το δίκαιο παραβίαση του δικαιώματος του άλλου. Κατά την πραγματική σύγκρουση ο ένας από τους φορείς, ο επιτιθέμενος, ενεργοποιείται πέρα από το επιτρεπόμενο δικαιικό πλαίσιο, δηλαδή ενεργεί χωρίς δικαίωμα. Η άσκηση του δικαιώματός του δηλαδή, δεν είναι νόμιμη. Δεν πρόκειται επομένως για νομική σύγκρουση.

6.3 ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η παραδοσιακή νομική επιστήμη και μεθοδολογία, εφαρμόζει τα θεμελιώδη δικαιώματα μόνο στις σχέσεις «δημοσίου δικαίου», στις σχέσεις δηλαδή στις οποίες μόνο το ένας μέρος (το άτομο) είναι φορέας θεμελιωδών δικαιωμάτων, ενώ το άλλο μέρος (το κράτος) δεν είναι. Η εφαρμογή όμως των

θεμελιωδών δικαιωμάτων στις διαπροσωπικές σχέσεις, δηλαδή σε σχέσεις που και τα δύο μέρη είναι φορείς θεμελιωδών δικαιωμάτων, εμφανίζεται - για την επηρεασμένη από την ατομικιστική παράδοση νομική σκέψη- εξαιρετικά προβληματική. Η διαπροσωπική εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων φέρνει στην επιφάνεια το πρόβλημα της σύγκρουσης των δικαιωμάτων, που συνδέεται με τον τρόπο της εφαρμογής τους στις διαπροσωπικές σχέσεις. Το πρόβλημα της σύγκρουσης δικαιωμάτων δεν είναι πρόβλημα τριτενέργειας. Δεν δημιουργεί η διαπροσωπική εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων το ζήτημα της σύγκρουσής τους, αλλά η δομή και η λειτουργία της ατομικιστικής έννομης τάξης.

6.4 ΠΛΑΣΤΟΤΗΤΑ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗΣ

Στη σύγχρονη έννομη τάξη, η ανθρωπιστική αρχή και τα θεμελιώδη δικαιώματα που την εξειδικεύουν, αφενός οριοθετούν το δικαίωμα κάθε φορέα, αφετέρου οριοθετούν τα δικαιώματα των άλλων φορέων. Όπως προκύπτει από την

ανθρωπιστική αρχή, στην έννομη τάξη του κοινωνικού ανθρωπισμού αναγνωρίζεται μόνο η εξουσία του ανθρώπου στο άτομό του και όχι πάνω σε άλλα άτομα(κυριαρχία). Επίσης η εξουσία πάνω σε πράγματα δεν επιτρέπεται να οδηγεί στην κυριαρχία πάνω σε άλλους ανθρώπους. Δεν υπάρχει επομένως στην σύγχρονη έννομη τάξη, από νομική άποψη, «σύγκρουση δικαιωμάτων», με την έννοια ότι δυο δικαιώματα συγκρούονται ασκούμενα κατά νόμιμο τρόπο. Στην πραγματικότητα ο ένας από του δύο φορείς έχει θίξει τα δικαιώματα του άλλου. Έχουμε να αντιμετωπίσουμε δηλαδή προσβολή δικαιώματος και όχι σύγκρουση. Το δίκαιο δεν είναι δυνατό να επιτρέπει και ταυτόχρονα να απαγορεύει την ίδια συμπεριφορά. Η σύγχρονη έννομη τάξη ρυθμίζει τα δικαιώματα, όχι ως αλληλοσυγκρουόμενα, αλλά ως αρμονικά ασκούμενα δικαιώματα. Οι διαφορές που προκύπτουν ανάμεσα στους φορείς θεμελιωδών δικαιωμάτων, οφείλονται στις πραγματικές συγκρούσεις ανάμεσα στα άτομα. Αποστολή όμως του δικαίου είναι ακριβώς η δικαιοκή άρση των πραγματικών συγκρούσεων, δηλαδή η απονομή της δικαιοσύνης, επομένως κατά το δίκαιο

δεν υπάρχουν συγκρούσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων. Εφόσον υπάρχει πράγματι σύγκρουση ανάμεσα στους φορείς των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αυτό σημαίνει ότι κάποιος υπερέβη τα όρια άσκησης των δικαιωμάτων του. Συμπερασματικά, η εικόνα της σύγκρουσης των δικαιωμάτων είναι πλαστή. Προέρχεται από τον ατομικισμό και ενισχύει ατομικιστικές δοξασίες. Ζήτημα λοιπόν σύγκρουσης δικαιωμάτων στην σύγχρονη έννομη τάξη δεν υφίσταται.

§ 7. ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Στην γερμανική νομική επιστήμη και υπό την επίδραση της νομολογίας του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου (στο εξής καλούμενο Γ.Ο.Σ.Δ) έχουν διαμορφωθεί δύο μέθοδοι επίλυσης διαφορών των συνταγματικών δικαιωμάτων: α) η πρακτική εναρμόνιση και β) η βασιζόμενη στην αρχή της αναλογικότητας μέθοδος.

7.1 ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ

Η πρακτική εναρμόνιση (praktische Konkordanz) προτάθηκε ως μέθοδος συγκεκριμενοποίησης του κανονιστικού περιεχομένου των συνταγματικών κανόνων και προβάλλεται κυρίως ως μέθοδος για την άρση των αντιθέσεων στις περιπτώσεις που δεν προβλέπεται επιφύλαξη υπέρ του νόμου. Έχει καταστεί σαφές ότι υπάρχουν περιπτώσεις, στις οποίες είναι απαραίτητος ο περιορισμός συνταγματικού δικαιώματος, παρά το ότι ο συντακτικός νομοθέτης δεν προβλέπει επιφύλαξη υπέρ του νόμου. Δεν περιορίζονται μόνο τα δικαιώματα, που συνοδεύονται με επιφύλαξη νόμου, αλλά και τα ανεπιφύλακτα. Η δικαιολόγηση περιορισμού των ανεπιφύλακτων συνταγματικών δικαιωμάτων βρίσκεται στην ύπαρξη άλλης συνταγματικής διάταξης κατά συστηματική ερμηνεία. Οδηγήθηκε λοιπόν η γερμανική θεωρία στην αποδοχή μη ρητών περιορισμών των συνταγματικών δικαιωμάτων που πηγάζουν από τη συστηματική του Συντάγματος. Στόχος της μεθόδου αυτής είναι η εξασφάλιση της εφαρμογή όλων των διατάξεων,

ώστε να προκύψει δίκαιη εξισορρόπηση, στο πλαίσιο πάντα της συγκεκριμένης περίπτωσης. Η χρησιμότητά της δεν περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις των ανεπιφύλακτων, αλλά και των δικαιωμάτων με επιφύλαξη νόμου και καθίσταται έτσι σαφέστερη η δευτερεύουσα σημασία της επιφύλαξης νόμου.

7.2 ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η αρχή αναλογικότητας (Grundsatz der Verhältnismäßigkeit) αναπτύχθηκε πρώτα στο γερμανικό δίκαιο ενώ από το 1970 την υιοθέτησε το Δ.Ε.Κ ως αρχή ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου ενώ ρητώς την προβλέπει και το σχέδιο Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ε.Ε. Απέκτησε συνταγματική ισχύ στη χώρα μας με το άρθρο 25§1 ενώ την αναγνώριζε και το ΣτΕ από την αρχή της λειτουργίας του¹².

Η αρχή της αναλογικότητας επιτάσσει την ύπαρξη εύλογης σχέσης ανάμεσα στον επιδιωκόμενο σκοπό και στον

---

¹² Βλ. Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α΄, Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2005, σελ. 213 επ.

περιορισμό του συνταγματικού δικαιώματος, ως μέσου για την επίτευξη του σκοπού. Τα στάδια της μεθόδου της αναλογικότητας είναι τα εξής: α) Η προσφορότητα, καταλληλότητα. Ο περιορισμός πρέπει να είναι κατάλληλος. Αυτό συμβαίνει όταν μπορεί να επιφέρει το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, β) Η αναγκαιότητα. Ο περιορισμός πρέπει να είναι αναγκαίος. Αναγκαίος είναι ο περιορισμός, όταν αποκλείεται η επιλογή άλλου, εξίσου μεν αποτελεσματικού, λιγότερο όμως περιοριστικού μέτρου και γ) αναλογικότητα *stricto sensu*-στάθμιση συμφερόντων. Στην αρχή της αναλογικότητας εντάχθηκε η στάθμιση των συμφερόντων, η οποία αρχικά μάλλον εθεωρείτο ως αυτοτελής μέθοδος. Ακολουθεί αμέσως αναλυτική παρουσίαση της μεθόδου.

§ 8. ΣΤΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

Η μέθοδος της στάθμισης των συμφερόντων αναπτύχθηκε στο πλαίσιο νομολογίας του Γ.Ο.Σ.Δ και συνδέεται στενά με την αντίληψη που επικρατεί στη Γερμανία για το «αξιολογικό σύστημα» και την «αξιολογική φύση» της έννομης τάξης. Η συλλογιστική της μεθόδου αυτής είναι η ακόλουθη: Ξεκινά από τη βάση της νόμιμης άσκησης των δικαιωμάτων και από τα δύο μέρη της διαφοράς και στη συνέχεια, αντιμετωπίζοντας το όλο θέμα περιπτωσιολογικά, προβαίνει στην στάθμιση συμφερόντων σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Στις περιπτώσεις λοιπόν της σύγκρουσης δικαιωμάτων, οι «ανώτερες αξίες υπερτερούν», ενώ οι κατώτερες υποχωρούν.

8.1 ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΣΤΑΘΜΙΣΗΣ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

Η στάθμιση των συμφερόντων προϋποθέτει ανισότητα αγαθών και κατ' επέκταση διατάξεων, που τις κατοχυρώνουν. Το ότι το

άρθρο 110§1 διακρίνει δικαιώματα σε αναθεωρητέα και μη δε σημαίνει πως όσα αναθεωρούνται χρήζουν μικρότερης προστασίας και αξίζουν λιγότερης προσοχής. Όλες οι συνταγματικές διατάξεις έχουν την ίδια τυπική δύναμη. Εφόσον λοιπόν υπάρχει τυπική ισοδυναμία των διατάξεων, ο δικαστής δεν μπορεί κατά την εφαρμογή τους να θεωρήσει ότι υπερτερεί η μία και να την προτιμήσει εις βάρος της άλλης.

Σε αλλοδαπές συνταγματικές τάξεις όπως η αμερικάνικη, διαφαίνεται η τάση για a priori αξιολογική ιεράρχηση των ελευθεριών σε «προτιμώμενες» και μη¹³. Προς την κατεύθυνση ιεράρχησης συνταγματικών αρχών και δικαιωμάτων φαίνεται να προχωρεί η πρόσφατη απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου. Αυτή δέχτηκε ότι η προστασία της ελευθερίας της επιστήμης (άρθρο 16§1) και της έκφρασης (άρθρο 14) «επειδή αποσκοπεί στη διαφύλαξη ύψιστων κοινωνικών αγαθών, καλύπτει και προσβολές του δικαιώματος της προσωπικότητας που τυχόν ενυπάρχουν στην ενάσκησή τους, οι οποίες έτσι εφόσον δεν προσβάλλεται η αξία του ανθρώπου, δεν είναι

---

¹³ Βλ. Μαυριά Κ., Η ελευθερία του πολιτικού λόγου κατά το Σύνταγμα των Η.Π.Α, 1978, ΣΕΛ. 59επ.

παράνομες διότι η προσωπικότητα, κι αν θίγεται, έχει στην συγκεκριμένη περίπτωση υποδεέστερη σημασία σε σχέση με το αγαθό των ως άνω ελευθεριών»¹⁴. Προκύπτει έτσι μια ιεράρχηση με την αξία του ανθρώπου (αρ2§1) στην κορυφή, τις ελευθερίες της επιστήμης και της έκφρασης σε ένα επόμενο επίπεδο και τέλος το –συνταγματικά κατοχυρωμένο επίσης- δικαίωμα της προσωπικότητας υποδεέστερο από αυτές. Το κριτήριο της ιεράρχησης υποτίθεται ότι είναι η αξιολόγηση των προστατευόμενων από κάθε διάταξη «κοινωνικών αγαθών», χωρίς καμία περαιτέρω διευκρίνιση για το πού στηρίζεται η αξιολόγηση αυτή. Εξάλλου αφού ο ίδιος ο συντακτικός νομοθέτης δεν προέβη σε ιεράρχηση των συνταγματικών δικαιωμάτων, δεν επιτρέπεται να τον υποκαταστήσει ο δικαστής. Πρέπει να αποφεύγεται η βιαστική στάθμιση των εκατέρωθεν συνταγματικά αναγνωρισμένων αγαθών. Αντίθετα ο ερμηνευτής και εφαρμοστής του Συντάγματος οφείλουν να επιδιώκουν την εναρμόνισή τους, έτσι ώστε το καθένα από τα αγαθά αυτά να προστατεύεται στο μέτρο του αμοιβαία δυνατού.

---

¹⁴ ΑΠ 13/1999, Ολ., ΤοΣ 1999, 253

Η βασιζόμενη στην αρχή της αναλογικότητας μέθοδος αυτή, δημιουργήθηκε για την εφαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων στις σχέσεις δημοσίου δικαίου και δεν κατευθύνθηκε και προς την εφαρμογή τους και στις διαπροσωπικές σχέσεις. Περιοριζόμενη βασικά στις περιπτώσεις που μεσολαβεί επιφύλαξη νόμου, δεν έχει πεδίο εφαρμογής σε πολλές άλλες περιπτώσεις.

Η μεθοδολογία αυτή λοιπόν, πάσχει από ασάφεια καθώς οποιοδήποτε συμφέρον μπορεί εύκολα να παρουσιαστεί ως «ανώτερη αξία», ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο σημαντικά την αβεβαιότητα του δικαίου. Η μέθοδος της στάθμισης συμφερόντων, εντοπίζει τις αντιθέσεις, δεν στρέφεται όμως προς την σύνθεση των αντιθέσεων αλλά προς την προτίμηση του ενός ή του άλλου μέρους της διαφοράς, προτίμηση, η οποία, όσο και να εξαρτάται από αντικειμενικά κριτήρια, δεν μπορεί να απαλλαγεί από υποκειμενικά στοιχεία και κρίσεις¹⁵. Δεν είναι λοιπόν θεμιτή η αφηρημένη «στάθμιση» συμφερόντων . Καταλήγουμε λοιπόν, στο ότι η «στάθμιση» σε

---

¹⁵ Βλ. Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ΄ - Ημίτομος Ι, 2005, σελ. 249.

κάθε συγκεκριμένη περίπτωση δεν προσφέρει σαφή γενικά κριτήρια για την άρση των συγκρούσεων. Η λύση πρέπει να αναζητηθεί στο Σύνταγμα και στις συνταγματικά θεμελιωμένες αρχές, προπάντων στην αρχή της αναλογικότητας¹⁶.

8.2 Απόφαση Lüth (Bundesverfassungsgerricht 7, 198)

Στις 20 Σεπτεμβρίου του 1958, ο ενάγων ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου, ο πρόεδρος του Press Club του Αμβούργου, κάλεσε τους ιδιοκτήτες κινηματογράφων και τους διανομείς κινηματογραφικών ταινιών να μποϊκοτάρουν την ταινία *Unsterbliche Geliebte*. Η ταινία ήταν παραγωγής του Veit Harlan, ενός Γερμανού σκηνοθέτη, γνωστού για την παραγωγή ταινιών εθνικοσοσιαλιστικού περιεχομένου. Από αυτές τις ταινίες το *Jud Süß* ήταν η πιο περιβόητη. Η εταιρία παραγωγής ταινιών *Domnick* και η εταιρία *Herzog-film*, η πρώτη ως η παραγωγός και η δεύτερη ως διανομέας της ταινίας,

---

¹⁶ Βλ. Δαγτόγλου Π., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α΄*, Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2005, σελ. 132

έκαναν επιτυχώς αίτηση ασφαλιστικών μέτρων στο Ανώτερο Δικαστήριο του Αμβούργου (Landgericht) που απαγόρευε στον εναγόμενο να καλεί διανομείς ταινιών και ιδιοκτήτες κινηματογράφων να μπούκοτάρουν το φιλμ Unsterbliche Geliebte. Το δικαστήριο έκρινε ότι το μπούκοτάρισμα ήταν αντίθετο στα χρηστά ήθη. Η αθώωση του Harlan από τις ποινικές διαδικασίες εναντίον του φιλμ Jud Süß και το γεγονός ότι οι διαδικασίες αποεθνικοσοσιαλιστικοποίησης δεν του έθεσαν περιορισμούς όσον αφορά στην άσκηση του επαγγέλματός του, έπεισε το δικαστήριο ότι η κλήση για μπούκοτάζ ήταν ασυμβίβαστη με τις δημοκρατικές δικαικές και ηθικές πεποιθήσεις των Γερμανών. Η αδικία δεν συνίστατο στη δυσφήμιση του Harlan αλλά στο ότι προσπάθησε να διαμορφώσει τις καταστάσεις έτσι ώστε να είναι αδύνατο για τον Harlan να συνεχίσει τη δουλειά του ως σκηνοθέτης.

Το Εφετείο του Αμβούργου στη συνέχεια, απέρριψε την έφεση εναντίον της απόφασης του Ανώτερου Δικαστηρίου και ο ενάγων στράφηκε στο Γ.Ο.Σ.Δ με τον ισχυρισμό ότι η απόφαση του δικάζοντος δικαστηρίου παραβίασε το θεμελιώδες δικαίωμα

της ελευθερίας του λόγου του. Το Γ.Ο.Σ.Δ έκρινε βάσιμο τον ισχυρισμό λόγω του ότι το μπουϊκοτάζ που επικαλείτο ο εναγόμενος υποκινήθηκε από πολιτικά συμφέροντα και όχι από οικονομικά. Το δικαστήριο έκρινε ότι η κλήση για μπουϊκοτάζ του φιλμ δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι ήταν αντίθετη στα χρηστά ήθη, όπως έκρινε και το Ανώτερο Δικαστήριο. Το αν είναι παράνομη ή μη πρέπει να αποφασισθεί με στάθμιση των συμφερόντων των διαδίκων. Ο ενάγων δεν αποσκοπούσε σε δικό του προσωπικό συμφέρον με το μπουϊκοτάζ, αλλά σε ένα ζήτημα δημόσιου συμφέροντος, την εικόνα της γερμανικής κουλτούρας και της γερμανικής βιομηχανίας ταινιών στα μάτια του κόσμου.(BVerFG 7, 198, at 216). Τα προσωπικά και οικονομικά συμφέροντα πρέπει να υποχωρούν όταν τόσο θεμελιώδη ζητήματα δημόσιου συμφέροντος βρίσκονται σε κίνδυνο. Αυτό δεν σημαίνει ότι τα προσωπικά συμφέροντα μένουν χωρίς προστασία σε τέτοιες περιπτώσεις. Δεν μπορεί να ειπωθεί ότι ο ενάγων κατέφυγε σε δυσανάλογα μέτρα προς επιδίωξη του σκοπού που βρισκόταν σε κίνδυνο. Απευθυνόμενος στη συνάντηση του Press Club του Αμβούργου

και στέλνοντας ένα γράμμα στον τύπο δεν ξεπέρασε τα όρια του αποδεκτού υπό τις περιστάσεις. (BVerFG 7, 198, at228).

Η απόφαση του Γ.Ο.Σ.Δ στην υπόθεση αυτή ασχολήθηκε ξεκάθαρα με την υπαγωγή της οικονομικής ελευθερίας και της οικονομικής δύναμης στην πολιτική ελευθερία, η οποία θα βρει έκφραση στην ελευθερία της έκφρασης και της ελεύθερης δημόσιας συζήτησης¹⁷. Η ίδια υπόθεση όμως θα οδηγήσει σε αξιοσημείωτα διαφορετική απόφαση στην υπόθεση *Blinkfeuer*.

8.3 Η απόφαση *Blinkfeuer* (Bundesverfassungsgerricht 25, 256)

Στα τέλη Αυγούστου του 1961, οι εκδοτικοί οίκοι Axel Springer und Sohn , Hammerich und Lesser και η εταιρία Die Welt, έστειλαν ένα γράμμα στους πωλητές εφημερίδων και περιοδικών , παρακινώντας τους να μην διανείμουν την εβδομαδιαία εφημερίδα *Blinkfeuer*. Ο λόγος αυτού τουμπούκοτάζ ήταν ο συνυπολογισμός των ραδιοφωνικών και

---

¹⁷ Βλ. Johan van der Walt, www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/lgd/2003_1/walt/walt.rtf Electronic Law Journal, « Horizontal application of fundamental rights and the resistance to the neo-colonialism, , σελ. 8.

τηλεοπτικών προγραμμάτων του Ανατολικού Βερολίνου με τις υπόλοιπες ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές πληροφορίες της εφημερίδας. Οι εκδοτικοί οίκοι προσέθεσαν ότι θα επανεξετάζαν σοβαρά τις επαγγελματικές τους σχέσεις με όσους πωλητές δεν συμμορφώνονταν με το αίτημά τους.

Ο εκδότης της Blinkfeuer κατέθεσε αγωγή αποζημίωσης για τις ζημιές στο Ανώτερο Δικαστήριο του Αμβούργου, ισχυριζόμενος ότι η συμπεριφορά των εκδοτικών οίκων συνιστούσε αθέμιτο ανταγωνισμό, αφού οδηγούσε ξεκάθαρα σε μποϋκοτάζ ενάντια στην Blinkfeuer. Οι εκδοτικοί οίκοι ήγειραν τον αμυντικό ισχυρισμό ότι απλά ασκούσαν το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης (αρ 5 του Grundgesetz). Το Ανώτερο Δικαστήριο και το Εφετείο δέχτηκαν την αγωγή αποζημίωσης αλλά το Ομοσπονδιακό Πολιτικό Δικαστήριο (Bundesgericht) τελικά απέρριψε την αγωγή, υποστηρίζοντας ότι οι εκδοτικοί οίκοι δεν άσκησαν αθέμιτο ανταγωνισμό εναντίον του ενάγοντος απλά επιχείρησαν να προάγουν το πολιτικό συμφέρον.

Ο ενάγων τελικά έκανε έφεση στο Γ.Ο.Σ.Δ . Το Γ.Ο.Σ.Δ δέχτηκε την έφεση. Έκρινε ότι η συμπεριφορά των εκδοτικών οίκων ξεπέρασε τα όρια της ελευθερίας της έκφρασης, προσφεύγοντας σε οικονομική πίεση προκειμένου να πιάσουν τους πωλητές εφημερίδων να συμμορφωθούν με τις επιθυμίες τους. Τα μέσα με τα οποία επιχειρείται ένα μπούκοτάζ προς επιδίωξη ενός ζητήματος δημοσίου συμφέροντος, πρέπει να εναρμονίζονται με τους κανόνες που περιέχονται στο Σύνταγμα αν θέλουμε να υποστηρίξουμε ότι υπάγονται στην κανονιστική εμβέλεια του δικαιώματος της ελευθερίας του λόγου. Για την ακρίβεια, σύμφωνα με το Γ.Ο.Σ.Δ, το Ομοσπονδιακό Πολιτικό Δικαστήριο δεν μπόρεσε να δει ότι οι εκδοτικοί οίκοι χρησιμοποίησαν οικονομική δύναμη, ήτοι μέσα διαφορετικά από την ελευθερία έκφρασης τους, προκειμένου να στερήσουν σε άλλους τα μέσα για να εκφραστούν ελεύθερα. Αυτό δεν μπορούσε να εναρμονιστεί με την ελευθερία της έκφρασης που περιέχεται στο άρθρο 5¹⁸.

---

¹⁸ Βλ. Johan van der Walt, www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/lgd/2003_1/walt/walt.rtf Electronic Law Journal, « Horizontal application of fundamental rights and the resistance to the neo-colonialism, , σελ. 9.

8.4 ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ LÜTH ΚΑΙ BLINKFEUER

Και στις δυο περιπτώσεις ένα οικονομικό μπουκοτάζ καλείται προς επιδίωξη ενός πολιτικού σκοπού. Και στις δύο περιπτώσεις το Γ.Ο.Σ.Δ προσπάθησε ξεκάθαρα να κάνει μια διάκριση μεταξύ του πολιτικού και του οικονομικού και να υπαγάγει το δεύτερο στο πρώτο. Το δικαστήριο αποφάσισε στις υποθέσεις διαφορετικά επειδή το πολιτικά παρακινούμενο μπουκοτάζ στην υπόθεση Lüth επιδιώχθηκε πολιτικά ενώ το πολιτικά υποκινούμενο μπουκοτάζ στην Blinkfeuer επιδιώχθηκε οικονομικά. Το μπουκοτάζ στην υπόθεση Lüth κέρδισε την εύνοια του δικαστηρίου επειδή οι πολιτικοί τρόποι με τους οποίους επιδιώχθηκε το πολιτικά παρακινούμενο οικονομικό μπουκοτάζ, μπορούσαν να εναρμονιστούν με την υπαγωγή του δικαστηρίου του οικονομικού στο πολιτικό. Το μπουκοτάζ στην υπόθεση Blinkfeuer απέτυχε να κερδίσει την εύνοια του δικαστηρίου επειδή ο οικονομικός τρόπος με τον οποίο

επιδιώχθηκε το πολιτικά παρακινούμενο μπούκοτάζ , αποτέλεσε την οικονομική διαστροφή του πολιτικού. Και οι δυο αποφάσεις ασχολήθηκαν με την ασφαλή φύλαξη μιας θεμελιώδους οριζόντιας εφαρμογής, μιας θεμελιώδους ισότητας απέναντι στο νόμο¹⁹.

---

¹⁹ Βλ. Johan van der Walt, www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/lgd/2003_1/walt/walt.rtf Electronic Law Journal, « Horizontal application of fundamental rights and the resistance to the neo-colonialism, , σελ. 9.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το ζήτημα της νομικής σύγκρουσης των δικαιωμάτων, το δημιουργεί η ατομικιστική έννομη τάξη, η οποία δεν θέτει πάντα σαφή όρια της άσκησης των δικαιωμάτων. Στη σύγχρονη όμως έννομη τάξη, η ανθρωπιστική αρχή και τα θεμελιώδη δικαιώματα που την εξειδικεύουν, αφενός οριοθετούν το δικαίωμα κάθε φορέα, αφετέρου οριοθετούν τα δικαιώματα των άλλων φορέων. Δεν υπάρχει επομένως στη σύγχρονη έννομη τάξη, νομική σύγκρουση δικαιωμάτων, με την έννοια ότι δύο δικαιώματα συγκρούονται ασκούμενα κατά νόμιμο τρόπο. Η μη παραδοχή λοιπόν της νομικής σύγκρουσης έχει ως αποτέλεσμα η μέθοδος της στάθμισης των συμφερόντων να στερείται περιεχομένου. Ακόμα όμως κι αν δεχτούμε την ύπαρξη νομικής σύγκρουσης, η στάθμιση των συμφερόντων εμφανίζεται προβληματική. Αυτό συμβαίνει γιατί αποβλέπει στην ad hoc προτίμηση μίας συνταγματικής διάταξης έναντι μιας άλλης, γεγονός που πλήττει την αρχή της τυπικής ισοδυναμίας των συνταγματικών διατάξεων.

SUMMARY

The matter of legal conflict of rights, is being created by the individualistic law and order, which does not always set clear limits to exercising rights. However, in modern law and order, the humanistic principle and the fundamental rights that specify it, in one hand they define the right of every body, but on the other hand they define the rights of other bodies. Consequently, in modern law and order, there is not legal conflict of rights, in the sense that two rights conflict when they are exercised in a legal manner. Not acknowledging the legal conflict, has as a result, the method of balancing interests not having a scope. Even if we accept the existence of legal conflict, the balance of interests appears to be problematic. That happens because it aims to the ad hoc preference of a constitutional right against another, which afflicts the principal of typical equivalence of constitutional rights.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βενιζέλος Ευ., Ζητήματα συνταγματικών ελευθεριών, 1986

Βλάχος Γ., Το Σύνταγμα της Ελλάδος (επίμετρο στο Σύνταγμα της Ελλάδος των Αλ. Σβώλου- Γ.Κ Βλάχου, 1979

Γαζής Α., Η σύγκρουσις των δικαιωμάτων, 1959

Γεωργόπουλος Κ., Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο, 12^η Έκδοση, 2001

Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α', 2005

Δερβιτσιώτης Α., Σημειώσεις Συνταγματικού Δικαίου Ι, Οργάνωση του Κράτους, 2001

Δημητρόπουλος Α., Κοινωνικός Ανθρωπισμός και ανθρώπινα δικαιώματα, 1980

Δημητρόπουλος Α., Τα αμυντικά δικαιώματα του ανθρώπου και η μεταβολή της έννομης τάξης, 1981

Δημητρόπουλος Α., Η συνταγματική προστασία του ανθρώπου από την εξουσία, Συμβολή στο πρόβλημα της τριτενέργειας, 1981/82

Δημητρόπουλος Α., Γενική Συνταγματική Θεωρία, Παραδόσεις
Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Α', 2001

Δημητρόπουλος Α., Γενική Συνταγματική Θεωρία, Σύστημα
Συνταγματικού Δικαίου, 2004

Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος,
Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ', Ημίτομος Ι, 2005

Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό Μέρος:
Μητρικά Δικαιώματα- Φυσική Υπόσταση, Σύστημα
Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος Γ'- Τευχ.ΙΙ, 2007

Μάνεσης Α., Ατομικές Ελευθερίες, 1982

Μαυριάς Κ., Η ελευθερία του πολιτικού λόγου κατά το
Σύνταγμα των Η.Π.Α, 1978

Μαυριάς Κ., Συνταγματικό Δίκαιο, 2004

Ράικος Αθ., Συνταγματικό Δίκαιο, Θεμελιώδη Δικαιώματα, 2^{ος}
τόμος, 2002

Τσάτσος Δ., Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Γ', Θεμελιώδη
Δικαιώματα Ι, Γενικό Μέρος, 1988

Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2002

Ehmke H., Prinzipien der Verfassungsinterpretation,
VVSDtRL20, 1963

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

www.bverfg.de

www.dsalib.gr

www.dsnet.gr

www.efdimdik.gr

www.greeklaws.com

www.lawnet.gr

www.law.uoa.gr/~adimitrop/

www.nomosphysis.org.gr

<http://tosyntagma.ant-sakkoulas.gr/general/?cat=32>

www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/lgd/2003_1/walt/walt.rtf

www.wikipedia.org